

Komentar:

Norčevanje iz lastnine

Miće Mrkaić, predavatelj na FOV Kranj
finance@finance-on.net

V naši s komunizmom žal še vedno prežeti državi je že folklor, da je treba lastninske pravice omejevati na tisoč in en način, ponavadi pod krinko nekega imaginarnega javnega blaga. Še posebno žaljiv primer takega omejevanja lastninskih pravic je zakon o varovanju kulturne dediščine, ki močno omejuje lastninske pravice vseh tistih posameznikov, ki imajo v lasti nepremičnino, ki so jo "dobronamerni" varuhi naše kulturne dediščine razglasili za posebno pomembno.

Tej pomembni lastnini se evfemistično reče "kulturna dediščina". Lastniki vsega, kar je uvrščeno v to dediščino, so de facto žrtve samovolje uradnikov, ki lastnikom v imenu dobrega okusa, nekakšne kulturne dediščine in podobnih lepo zvenečih fraz, omejujejo svobodno razpolaganje z lastnino, kajti nepremičnine ne smejo po svoji volji modificirati ali podreti, ampak morajo za to pridobiti dovoljenje birokratov. Gre za očitno neliberalno ureditev, ki je vredna vsega obsojanja.

Z dinamitom nad stavbe

Naj opišem primer, ob katerem bodo tistim našim vrlim varuhom kulturne dediščine, ki ne znajo brati, verjetno iz ust brizgale pene, čeprav bom v nadaljevanju orisal rešitev, ki pomeni napredek glede na zdajšnje neliberalno stanje stvari. Če bi se na primer lastnik kake Ravnikarjeve ali Plečnikove stavbe odločil, da mu je te stavbe dovolj in da jo želi podreti z dinamitom, potem je edina pravica, ki jo ima skupnost, samo ta, da zahteva, da eksplozija ne poškoduje tretjih oseb in njihove lastnine. Varuhi kulturne dediščine imajo seveda pravico, da od "minerja" nepremičnino kupijo, in sicer po ceni, ki jo zahteva, nimajo pa nikakršnih pravic, da bi mu preprečevali uničenje nečesa, kar je njegova last.

Naj na tem mestu povem, da sta mi Ravnikar in Plečnik kot arhitekta še kar všeč (čeprav po mojem skromnem in laičnem mnenju bledita v primerjavi s Frankom Lloyd Wrightom, Antoniom Gaudijem ali Adolfom Loosom), in če bi bil lastnik kake boljše stavbe, ki sta jo projektirala, bi je nikakor ne rušil, še najmanj iz kaprice, ampak bi jo poskusil zavarovati in obnavljati, tako kot dobro naložbo kot tudi kot nekaj, kar je meni samemu estetsko privlačno.

Ampak svojih predsodkov pravi liberalec nikoli ne vsiljuje drugim, in če se komu od lastnikov zdaj zaščiteneh stavb zazdi, da je edini pravi prijatelj njegove lastnine dinamit in da si želi namesto Plečnika na istem mestu kaj postmodernega ali celo obupno kičastega, je to izključno njegova pravica!

Posameznik ali kolektiv

V jedru omejevanja lastninskih pravic (to omejevanje izvaja zavod za spomeniško varstvo) pod krinko varovanja "kulturne dediščine" je vprašanje, kdo je bolj pomemben, posameznik ali kolektiv? V naši kolektivistični skupnosti je odgovor skoraj brez izjeme ta, da je bolj pomemben kolektiv in da se mora posameznik podrežati kolektivu.

To žalostno dejstvo se kaže v tem, da ima imaginarno javno dobro prednost pred povsem konkretno pravico do razpolaganja z lastnino. Namesto etatistične pa obstaja liberalna rešitev, ki namesto državne prisile omogoča rešitev problema kulturne dediščine z dvostranskimi pogajanjmi med lastniki nepremičnine in med tistimi, ki želijo ohraniti neko nepremičnino.

Varuhi, odkupite kulturno dediščino

Zato predlagam, naj varuhi kulture (ki jih pri nas kar mrgoli, vsaj tistih, ki se za varovanje zavzemajo z besedami) vplačajo v sklad za varovanje kulturne dediščine in naj odkupijo tisto kulturno dediščino, ki naj bi po njihovem zaslužila posebno zaščito. Seveda je odveč poudarjati, da mora biti ta sklad zaseben, da vanj torej država ne sme plačevati davkoplačevalskega denarja - v nasprotnem bi ne prišli prav daleč v reševanju problema.

Ker je pri nas varuhov kulture cela vojska in ker imajo polna usta skrbi za javni blagor, jim ne bo težko zbrati denarja za zaščito stavb, ki jih želijo obvarovati. Če jim to ne uspe, pa so samo poceni gobezdači, ki na račun lastnikov in investorjev razkazujejo svoj "plemeniti" okus in ga vsiljujejo drugim, stavba, ki naj bi jo zaščitili, pa očitno ni vredna toliko, da bi se zanjo zavzeli tudi z dejanji. Naj ravnajo tako, kot pravijo Angleži: "Put your money where your mouth is!", ne pa da se gredo velikodušnost na račun tretjega, torej na račun lastnikov in investorjev. Žalostno namreč je, da stroške tako imenovanega varovanja kulturne dediščine zdaj nosi investitor, ki se mora potem bojevati, da dobi nazaj denar, zapravljen za tujo korist ali kaprico.

Razpustitev zavoda za spomeniško varstvo

Poleg liberalizacije zaščite nepremičnin, ki naj preide na pogajanja med zainteresiranimi strankami, pa predlagam tudi razpustitev zavoda za spomeniško varstvo in preklic zakona o varovanju kulturne dediščine. Dobro definirane lastninske pravice in pogajanja med zainteresiranimi posamezniki morajo določiti raven varovanja te dediščine in seveda stroške, ki jo ima s tem varovanjem družba. Država se mora umakniti iz tega varovanja.

Seveda že kar vidim razbesnjene varuhe "kulturne" dediščine in lokalne kulturnike, ki me v pomanjkanju logično konsistentnih argumentov zmerjajo, kot so me doslej: z barbarom (**Zoran Jovanović**), z robotom (**Zoran Predin**), čefurjem, no, Neslovencem, (**Marijan Zobec**), debeluhom (**Mate Dolenc**) in kar je še podobnih poceni psov. Naj takim povem kar takoj: če je to vse, česar ste sposobni, samo psov, potem ste debato že izgubili, pokazali pa ste ves svoj grozljiv intelektualni deficit.

Barbarsko je namreč omejevanje lastninskih pravic in razlaščenje, kar zaščita kulturne dediščine v zdajšnji obliki v resnici je. V 20. stoletju so milijoni ljudi umrli ali gnili po taboriščih, ker so si prizadevali za to, da bi lahko svobodno razpolagali s svojo lastnino in da bi uživali sadove svojega dela. Zato sta zakon o varovanju kulturne dediščine in nora določba, da stroške posega v tako imenovano kulturno dediščino nosi investitor, samo prikrito nadaljevanje komunizma. Če ta sistem zagovarjate, potem se v resnici niste distancirali od stalinizma!

Naj končam z vljudno prošnjo: pomanjkljivo inteligentne eksponente omejevanja lastninskih pravic prosim, naj mi v obrambo tega terorističnega načela kršitve lastninskih pravic ne servirajo logično napačnega argumenta ad populum, da naj torej ne govorijo, da imajo podoben sistem v vsaki evropski državi. Komur to ni razumljivo, mu lahko posodim kak uvodni učbenik logike.

Mičo Mrkaić je predavatelj na FOV v Kranju.

Komentarji izražajo stališča avtorjev in ne nujno tudi organizacij, v katerih so zaposleni, ali uredništva Financ.